

Szeged bolygói

Az első települést Zabosfaj tanyáknak nevezték. Az öreg iskola 1852-ben épült. Az udvarán levő öreg nyárfák alatt abrakoltak a pusztázók. Az elhullott zabszemek kikelték, s egyben nevet adtak az iskolának. Később tovább formálódott ez a név, s lett Zabosfalva, majd Zákány-szék.

1945 előtt egy kápolna, öt ház, szatócsbolt, kocsmá, s az öreg iskola képezte a központot. Öt esztendővel később 25 kislakás épült. Lassan fejlődött, alakult a központ, a község. Lényegében 1956 után gyorsult meg az építkezés, ma már óvoda, egészségház, iskola, tűzoltószertár, gyógyszerár, felvásárlótelep, szolgálati lakás található — csak a legújabb építményeket említve —, amiket saját erőből hoztak létre.

Az első kommunista

Homoki világ. Tele ellentmondásokkal. A felszabadulás után Kiss Imre szervezte a kommuniszták, járta a tanyavilágot, vitte az igaz, jó szót házról házra. Újság nem járt, rádió se szült mindezt, legfeljebb a nagygazdáknál, ők meg Amerika Hangját hallgatták. Imre bácsi nyíltan, őszintén beszélt, mindig kimondta, mi nyomja a szívét. A gazdák egy része haragudott rá. A tanyájától hosszú volt az út a központig. Egyszer biciklipumpával leverték.

Akkoriban senki se hitte, hogy a zákányszéki tanyavilágban is demokrácia lesz egyszer, bőven termő a föld, s a legtöbb földművelőnek nem lesznek anyagi gondjai.

Gazdák vették körül az akkori párttitkárt. Mondta az egyikük:

— Na, Imre, cseréljünk télikabátot.

Prémgalléros fekete rövid télikabátban járt. Hát meg-

cserélte. Akkor kezdték ütni-vern.

— Mit akarsz, öcsém? A saját kabátomat ütöm — szellemeskedett a gazda.

Kiss Imre sohasem jelentette ezeket a dolgokat. Járta a maga igaz útját. Emberséggel, kiartással, bizalommal. Pedig a legtöbben háta mögött kinevették, utána kiabáltak „a csajkarendszert akarod?”

Aztán meggyilkolták. Először a szomszédos közeli tanyában ütötték fejbe, felölték a sárga fedéres kocsi-ra, subát terítették rá, s míg a lovak trappoltak a falu felé, kést vertek testébe. A falu alatti szőlőbe lökték ki, akkor még élt. S baltával vágták el a nyakát. Alig ismertek rá.

Az első kommunista volt a tájon, s a homok első igazi kommunistája. Példája, igyekezete most is virágzik. De már akkor is, közvetlen a gyilkosság után, mert éppen ellenhatást értek el az elvetemült gyilkosok. Nagyon lett az érdeklődés a községek, a politika után. Jó talajra hullt Kiss Imre vetése.

Község születése

A mai falu közigazgatási területe 11 ezer 476 hold, ebből belterület 130 hold. 3400 lélek, 1250 család boldogul. Havonta több mint 10 ezer újság és folyóirat érkezik a községbe, 609 rádiót, 70 televíziót, 97 gépkocsit, 227 motorkerékpárt tartanak, 6 millió forintot őrizgetnek takarékbán. Belterületen 150 család él, a többiek a szét-szórta, nagyra nyúló tanyavilágban. A mezőgazdaságból élnek legtöbben, mintegy 1600 fő, értelmiségi, alkalmazott és egyéb dolgozó pedig 250.

Ipari jellegű tevékenység lényegében nincs is a községben. Két termelőszövetkezet csoport erőteljes közös vo-

30. Zákányszék

násokkal működik és jó megélhetést ad a falubelieknek. Hosszú volt az út idáig. Nemcsak község született, épületek nőttek a homokon, hanem az emberek is megváltoztak.

Illés bácsi hozzászól

Az első tanácsülésre így emlékeznek.

— Nem tudtam még beszélni az emberek előtt, addig sohasem gyakoroltam, meg aztán más az, ha a sokaság elé kiáll az ember. Oda-haza többször elolvastam a mondanivalómat. Ki is kaptam érte, mert eleget hallgatta a család — sorolja Tóth Szilveszterné országgyűlési képviselő, a községi tanács elnöke. — De aztán megbátorodtam és elkezdtem beszélni. Piros kartonruhát viseltem, s azt mondják, pirosabb voltam, mint a ruha. Hol van már ez az idő?

Horváth Illés bácsi is járogatott a tanácsülésekre. De akkoriban nem nagyon szóltak hozzá az emberek. Egyszer megkérték, szóljon hozzá. Nem ment az olyan könnyen. Ezért felírták neki egy kis fecnire: „Kedves Illés bácsi. A beszámoló után szóljon hozzá, mondja el ezt a szöveget.”

Elhangzott a beszámoló. Illés bácsi jelentkezett hozzá-szólásra. S elkezdte olvasni a fecniről a szöveget. „Kedves Illés bácsi. A beszámoló után szóljon hozzá...” Valahogy így kezdődött. Ma már szívesen, s aktívan vesznek részt a tanácsülésen az emberek, jelentkeznek értelmes, hasznos javaslatokkal. Parlamentáris, demokratikus a falu irányítása. Fel nőttek az emberek.

A homoki király

Ilyen is van. A 6 millió forint takarékbetét sok mindent elárul, a lakosság 20 százalékának már nincsenek, vagy ha vannak, nagyon minimálisak az anyagi gondjai. Felépítették a maguk kis kommunizmusát. Mint ahogy Király Imre is. Sátorotós villája hirdelen nőtt ki a szőlőtáblák közül. Mondják, pár hét alatt. Szép, hatalmas, messzire hivalkodó épület. Piros cseréptetővel. Magasföldszintes, alatta garázs, pince, szóval minden, ami szem-szájnak ingere. Mindjárt mellette a hatalmas melléképület. Könnyen kifizetésnek érték egymilliót. Futotta az építkezésre. Az első Volgája neki volt a faluban, mindig külön akart lenni a többiekétől. Igaz, sokan úgy mondták „söherkodott is” eleget. Hajtotta magát, feleségét, hajnalról napestig, amikor az aszfaltos időkben elnéptelenedett a határ, ők akkor is dolgoztak.

Uruk

a Papok

Valóban. Faluszerke úgy mondják: „Okos Papok”. A gyümölcs, az őszibarack meghonosítása érdekében sokat tett a család. Megérte. Most már még az unokáknak is házuk van, legalább hat darab összevissza a községben. Meg a temetőben az impozáns, hatalmas sírhely. Oda kerül majd az egész család.

Sok arca van a homoknak. Nemcsak jómodot, de szegénységet is takar. Mert egyáltalán nem mindenütt veti fel az embereket a pénz, akadnak jópáran kispénzű, kisreményű megöregedett, elfáradt emberek is. A két termelőszövetkezeti csoport sokat tett a községiért, erős alapokkal rendelkeznek, gépekkel, közös vagyonnal. Húsz évvel ezelőtt vitte, fújta a böjti szél a zákányszéki homokot. Nagyüzemi telepítések, gyümölcsösök, szőlők díszlenek most. Más világ. Erről álmodott Kiss Imre is. De a holnap meg többet ígér, többet követel; tovább lépjenek a termelőszövetkezeti csoportok.

Sz. Lukács Imre

Szabad szombat a szörme-gyárban

Több mint félezer dolgozó tért át októbertől a 44 órás munkahétre, a kéthetenkénti szabad szombat rendszerére a Pannónia Szörmekikészítő és Szörmekonfekció Vállalat szegedi gyárában. Velük együtt elseje óta a vállalat valamennyi üzemében is csökkentett időben munkálkodnak.

Gondos előkészületek után következett be a szegedi gyárban a nagy változás. Annál inkább szükség volt erre, mert a mostani időszak, az export-szállítások szezonja egyébként is nehéz munkát jelent a szörmegyáriaknak. Döntően fontos momentum volt az előkészítésnek, hogy szeptemberben, már az új szisztéma szerint, próbahónapot tartottak. A főpróba alkalmával jól vizsgáztak a szűcsmunkák, szörmeremek készítői: nemcsak a havi termelési tervet teljesítették, hanem a korábbi lemaradás adósságából is törleszteni tudtak. Főként a munkaidő kihasználásában mutatkozott szép előrehaladás, ami biztosítékot ígér a továbbiakra nézve is.

Emlékszem Molière Fösvényére, amelyben Harpagont alakította. Olyan fösvény volt, hogy azok a proletárok, akik a Hétvezér utcai Munkásokon emeleti színháztermének nézőterén ültek, a kapitalista munkásnyűzőkat vélték felfedezni benne. Mert Waltner Mihály mindig az adott kornak szólt alakításával. Fénykép tanúskodik: Komócsin Zolt, Mórincz Panni játszotta a Fösvényben a fiatal szerelmest, Nagygyörgy Mária, Swarcz Lipótné, Lengyel Guszt, Nülander Sanyi, Halász Gyurka — a szereplőket sorolom a fénykép látán. És ott a sűgölük előtt ül Komócsin Milu, Birnfeld Sanyi, oldalt áll Stern Dóri, Bucseán Miklós: akiknek a neve még eszembe jut...

Ennek idestova már több mint 25 éve. Dült a második világháború. Abban az időben ment a Sári bíró is: Miska bővérű humora sokszor kacajra fakasztotta a közönséget. Rendezte Murger Bohém életét — prózában (a felsorolt szereplők ebben is szinte azonosak), és ki tud minden darabot fejben tartani: a történeti krónikás azonban feljegyezte. A diszleteket is ő készítette. Ott laktak feleségével, Maca nével együtt az otthonban, közvetlenül a pártiroda mellett. Így hát, mielőtt munkába ment, fűrt, faragott reggelente, este rendezett, éjjel tanult: így ment mindaddig, amíg a németek le nem rohanták az országot...

Waltner Mihályról már könyvet írtak, helyesebben Nagy Dezső muzeológus a szegedi Munkásszínpad története című munkájában kútforrásként használta Miska bácsi emlékeit, maga készítette fotóit, a megőrzött plakátokat; neve összefonódott a Munkásszínpad történetével. Ezt dedikálta a szerző a tisztelt példányra: „Barátsággal és szeretettel Waltner Mihály elvtársnak, aki az MSZ tagjaként évtizedekig szolgálta becsülettel a munkáskultúra ügyét, s aki sokat segített e munka létrejöttében.”

Most megrokkanna élel-kása alkonyában. Szeme felcsillan, ha a régiék közül valaki rányitja az ajtót, látom rajta, hogy felüdülést jelent számára.

KÉRETIK JOBBAN VIGYAZNI!

Papírja fényes, képei jól kivehetők, tipográfiája változatos — mégis fanyalagva teszi le a színházlátogató a Szegedi Nemzeti Színház új műsorismertetőjét, amely egyszerre több darab — köztük az évadnyitót, a Vig őzvegy, Az állam én vagyok és a Hoffmann meséi — szereposztását, s a bemutatókhoz kapcsolódó tudnivalókat közli. A jogos fanyalgás oka az a ritkán tapasztalható felületesség, ami a szép köntösű kiadványnak szinte minden egyes lapját jellemzi.

Kezdjük a legutóbbi premier, Az állam én vagyok című vígjáték „keresztlevelel”. Azt írja az ismertető mindjárt a lap tetején: Versek: Erdélyi János. Rosszul írja! Gáspár Margit darabjának zenés változatához Erdődy János írt verseket, s nem a népköltési gyűjtemeiről híres költő, aki egyébként is már éppen száz éve halott. S ha már a Gáspár-darab muzsikájánál tartunk, a kiegészítésül szánt 14 zenészmot sem Pataschich de nem is Patasich Iván írta — e névvariációk ugyancsak a szóban forgó oldalon olvashatók —, hanem Pataschich Iván, aki bizonyára aligha örül szegedi átkeresztelésének...

De menjünk tovább! A Hoffmann meséiről szólva szövegíróként egy bizonyos Barbier Gyulát nevez meg az összeállítás, s nem — helyesen — Jules Barbiert, kinek ilyenet megszólítása még azon régi időkben idézi, amikor még Goethe is János Farkas, Bach pedig János Sebestyén volt — legalábbis nálunk. Azt, hogy Gyimesi Kálmánt Gyimseinek írja a szereposztás, s hogy a mellékelt illusztráció sokkal inkább Az állam én vagyok színpadképét mutatja, mint a Hoffmann meséi díszletét, már illetlenségnek tartjuk megemlíteni.

S éppígy azt is, hogy a győri Kisfaludy Színházat Kisfaludinak nevezi egy másik lap, a szövegíró G. Giacósát pedig Giacosz-nak egy harmadik...

Hogy mindez túlbuzgó szövegírók alomlóműző szörszálhasogatása volna? Aligha! A Szegedi Nemzeti Színház műsorismertetőjét a színházlátogatók ezrei olvassák, s így semiképp sem hagyható szó nélkül a benne hemzse-gő — félreinformáló, rossz-szul tájékoztató — hibase-reg. Máskor kéretik jobban vigyázni!

A. L.

„Felavattak”

Nagy idők tanúi

— Mi szél hozott? — kérde —, tán nem vagy beteg? Eredeti humora most is vibrál és jogos a szemrehányás: nagyon ritkán látogatom meg.

— A forradalom szele — felelem szintén tréfásan —, tudod, Miska bácsi, az őszi rózsás, most lesz a jubileum. Valami emlék akkoriból...

Kutat 50 év távlatában. Enyhe mosoly jelenik meg szája szegletében, aztán alig győzőm jegyzetelni, amit a nagy idők tanúja felelevenírt: — Először szavaltam 50 évvel ezelőtt május 1-én a Kállay ligetben nagy nyilvánosság előtt. Petőfi Szegénylegények című versét adtam elő, s úgy félttem, hogy térdeltem összekocogtak, a torkom is összeszorult, a ligetben pedig biztattak, hangosabban, Miska. Aztán valahogy lement, hajlongok a tapsra, amikor felkiáltanak a színpadra, hogy még szavaljak. Megjött a bátorságom és elkezdtem monda-

ni: „Duhaj kedvek eldorá-dója száz tivornyás hej ne bomolj...” Befejeztem a verset, amikor Barl Dezső, a műsor rendezője felállt a színpad lépcsőjére és bejelentette, hogy Ady Endre Álmodik a nyomor című versét hallották az elvtársak. Kisegített, én elfelejtettem bementani. Majd amikor vége lett az előadásnak, szóltak, hívat a rendőrfőnök. Ott állt a liget szélén. „Gyere fel hozzám holnap 20 órára!” — utasított hetykén és elvonult legényeivel. Akkor a gyufagyárban dolgoztam, mint lakatos. Megjelentem időre és amikor bevezettek hozzá, elébem jött, s lehúzott egy pofont, majd megtámasztására még egyet. „Te pedig ne szavalj ilyen verseket!” — kiabálta és úgy fenékre rúgott, hogy nekistem az ajtónak...

— Szóval felavatott, de nem tudta elvenni a kedvettem. A forradalom őt is elsodorta és én a munkásszín-játékok tagja lettem...

Markovits Tibor

Oázisok a tengerben

Ami a sivatag-Florida partjaitól rübelül 40 méter ban egy kis, zöld keletre van egy átmérőjű mélyepálmafacsoport mindössze né- des van, ahonnan egy üde forrás hány-szor 10 mé- édesvíz tör fel a felszínre. Az ar- körül, ugyanaz a ter átmérőjű édes- ra járó halászhá- sósvízű tengerben vízü folt. Megál- jók gyakran ebből egy-egy édesvízű lapították, hogy a forrásból egé- tavacska. Az At- azon a helyen a szítik ki édesvíz- lanti-óceánban, tengerfenéken kö- készleteiket.

A szegedi Szerszámkovács Ktsz a Rákóczi u. 20. sz. alatti telepén vállalja

mindenféle autórúgó javítását,

új autórúgó készítését, kukatartályok javítását, mindennemű hegesztési és vasipari javítómunkát, valamint Mikszáth K. u. 5. sz. alatti részlegében kések, borotvák, ollók stb. élezését és orvosi műszerek javítását

mind a lakosság, mind a közületek részére.